

Utrecht University

Het sociale leven van ouders na echtscheiding

*De invloed van verblijfsarrangementen op de
sociale participatie van gescheiden ouders*

Bachelorproject Sociologie, Universiteit Utrecht

Student: Amal Swinkels (6223451)

Docent: Christian Fang

Datum: 14-06-2021

ABSTRACT

Aan de hand van de NFN data is er onder 4351 respondenten onderzocht wat voor invloed verblijfsarrangementen hebben op de sociale participatie van ouders en in hoeverre geslacht van de ouder en leeftijd van het kind hier een modererend effect op hebben. Dit is relevant om te onderzoeken aangezien sociale participatie in hoge mate bevorderlijk is voor iemands kwaliteit van leven. Ook zal dit onderzoek het co-ouderschap meenemen, een verblijfsarrangement wat sterk onderbelicht is in de bestaande literatuur. Uit de resultaten blijkt dat co-ouders de hoogste mate van sociale participatie hebben, gevolgd door niet-residentiële ouders en daarna residentiële ouders. Zowel de sekse van de ouder als de leeftijd van het kind hebben hier geen modererend effect op.

Inhoudsopgave

INTRODUCTIE	3
THEORIE.....	5
Verblijfsarrangementen en sociale participatie	5
Verblijfsarrangementen, sekse ouder en sociale participatie.....	7
Verblijfsarrangementen, leeftijd kind en sociale participatie	8
METHODE	9
Databeschrijving	9
Variabelen.....	11
Afhankelijke variabele	11
Onafhankelijke variabelen	11
Controlevariabelen	12
Analyse strategie.....	13
RESULTATEN	14
CONCLUSIE & DISCUSSIE	16
LITERATUURLIJST.....	18

INTRODUCTIE

Een belangrijk onderdeel van een sociaal leven wordt gevormd door de mate van sociale participatie (Lee et al., 2008). Onderzoek bevestigt dat sociale participatie in hoge mate bevorderlijk is voor iemands kwaliteit van leven (Lindström et al., 2001). Het wordt gedefinieerd als iemands betrokkenheid bij sociale activiteiten die zorgen voor interactie met anderen in de gemeenschap (Naud et al., 2019). Door deel te nemen aan sociale activiteiten, krijg je het gevoel dat je belangrijk bent voor een gemeenschap, wat een gevoel van betekenis en verbondenheid geeft (Bergland, 2016). Zeker voor gescheiden ouders kan sociale participatie van groot belang zijn, zo kan het verlies van hun echtgenoot namelijk (gedeeltelijk) gecompenseerd worden (Kalmijn & Groenou, 2005).

Er is nog weinig bekend over het sociale leven en de mate van sociale participatie van gescheiden ouders. Bij eerder onderzoek ligt de focus vooral op de verschillen tussen de getrouwde en de gescheiden populatie en wordt er weinig rekening gehouden met de diversiteit binnen de gescheiden populatie (Botterman et al., 2013).

Er is echter een grote diversiteit te zien in de populatie van gescheiden ouders. Deze diversiteit kan zich kenmerken door verschillende verblijfsarrangementen. Aangezien het verblijfsarrangement van het kind van grote invloed kan zijn op de sociale participatie van gescheiden ouders en diversiteit creëert binnen de populatie van gescheiden ouders, is het van groot belang deze mee te nemen in het onderzoek.

Na een echtscheiding wordt er meestal een omgangsregeling opgezet voor de verblijfsarrangementen van de (minderjarige) kinderen. In de omgangsregeling staan meestal afspraken over de omgang tussen kind en de niet-verzorgende ouder (Ministerie van Algemene Zaken, 2020).

In Nederland zien we verschillende vormen van verblijfsarrangementen. Eerder zagen we vaak de bezoeksregeling als omgangsregeling waarbij het kind bij de moeder woonde en om het weekend een weekend doorbracht bij de vader en de vakanties en feestdagen gedeeld. Doordat het kind het merendeel van de tijd bij hun moeder doorbracht, kreeg zij ook de meeste verzorgings- en opvoedtaken op zich. Deze regeling zien we hedendaags steeds minder (Botterman et al. 2014).

Co-ouderschap is een voorbeeld van een omgangsregeling die we daarentegen steeds meer tegenkomen in Nederland (Bremmer, 2020). Co-ouderschap bestaat uit een gelijke taakverdeling omtrent opvoeding, verzorging en kosten van kind(eren). De kinderen spenderen dus evenveel tijd bij de vader als bij de moeder. Als ouder ben je hierbij vaak allebei net zo sterk betrokken bij de alledaagse bezigheden van het kind na de scheiding als

vooraangaand aan de scheiding (Arendell, 1996).

Dit onderzoek zal zich richten op gescheiden ouders met de focus op de relatie tussen de verblijfsarrangementen van hun kinderen na scheiding en hun eigen sociale participatie. De volgende hoofdvraag zal centraal staan: *Wat is de invloed van verblijfsarrangementen van kinderen na scheiding op de mate van sociale participatie van gescheiden ouders?*

Een echtscheiding heeft gevolgen voor de rol van ouder. Ze kunnen er ineens alleen voor komen te staan, of moeten de verzorgingstaken en verantwoordelijkheden voor hun kinderen plots delen met hun ex-partner (Botterman et al., 2014). Het verblijfsarrangement van hun kind kan van invloed zijn op de beschikbare persoonlijke vrije tijd van ouders, die weer van invloed kan zijn op hun mogelijkheden tot sociale participatie (Botterman et al., 2013).

Onderzoek toont aan dat geregeld contact met beide ouders bevorderlijk is voor de ouder-kindrelatie en negatieve gevolgen van een echtscheiding kan reduceren (Amato & Gilbreth, 1999). Niet alleen de kinderen, maar ook de ouders zelf kunnen voordelen uit een co-ouderschap halen. Enerzijds krijgen vaders meer tijd om samen met hun kind(eren) te spenderen wat een positief effect heeft op de vader-kindrelatie. Anderzijds krijgen moeders, die nu de verzorgings- en opvoedingstaken deelt met de vader, meer tijd die ze kunnen investeren in haar sociale en relationele leven en haar carrière (Botterman et al., 2013). Deze verschillen tussen vaders en moeders staan centraal in de volgende onderzoeksvraag: *Hangt de invloed van verblijfsarrangementen van kinderen na de scheiding op de mate van sociale participatie van gescheiden ouders af van de sekse van de ouder?*

Een andere factor die centraal zal staan in dit onderzoek is de leeftijd van het kind. Over het algemeen neemt de tijd die met kinderen wordt doorgebracht af naarmate kinderen ouder worden (Kopf & Anderson, 2019). Wanneer ouders minder tijd met hun kind hoeven te spenderen, creëert dit ruimte voor persoonlijke vrije tijd die aan sociale participatie kan worden besteed. Deze mogelijkheden hangen zoals eerder besproken wel af van het verblijfsarrangement van het kind die van invloed is op de beschikbare vrije tijd van de ouder. De laatste onderzoeksvraag luidt dan ook als volgt: *Hangt de invloed van verblijfsarrangementen van kinderen na de scheiding op de mate van sociale participatie van gescheiden ouders af van de leeftijd van het kind?*

In dit onderzoek zal gebruikt worden gemaakt van de data uit de survey Nieuwe Families in Nederland, wave 1 (NFN; Poortman, Van der Lippe & Boele-Woelki, 2014). Deze dataset is uitermate geschikt voor het onderzoeken van scheiding, aangezien het een grootschalige steekproef van gescheiden gezinnen bevat, inclusief co-ouders.

THEORIE

Verblijfsarrangementen en sociale participatie

Sociale verbondenheid met anderen kan worden gerealiseerd middels sociale activiteiten waaraan men participeert. Vrijtijdsactiviteiten, zoals sport of uitgaan, verbreden het sociale netwerk en voorzien mensen van sociale, sociale steun en informatie. Verder zijn sociale activiteiten belangrijk voor iemands mentale en fysieke gezondheid en welzijn (Botterman et al., 2014).

Eenzijds kan een gezinsleven met kinderen iemands sociale leven verrijken, aangezien kinderen de kans kunnen vergroten om deel te nemen aan sommige sociale activiteiten en om betrokken te zijn bij de buurt (Ross, 1995). Aan de andere kant kan de aanwezigheid van kinderen een beperkende factor zijn voor de hoeveelheid beschikbare tijd die in individuele sociale contacten geïnvesteerd kan worden (Botterman et al., 2013). De zorg voor kinderen kan de vrije tijd van de ouders in de weg staan. Zo kan het thuisblijven van de kinderen de participatie van ouders aan vrijetijdsbesteding belemmeren (Kalmijn, 2012). Bij het bestuderen van determinanten van de sociale participatie van gescheiden ouders, is de invloed van verblijfsarrangement van de kinderen een belangrijke factor om rekening mee te houden. Residentiële ouders zouden minder vrije tijd kunnen hebben dan niet-residentiële ouders omdat ze meer tijd kwijt zijn aan de verzorgings- en opvoedingstaken van hun kinderen. Van ouders die de verzorgings- en opvoedingstaken delen kan echter verwacht worden dat ze meer tijd hebben voor sociale participatie.

Gebaseerd op de meest voorkomende verblijfsarrangementen van kinderen na scheiding in Nederland, maken we in dit onderzoek een onderscheid tussen drie type ouders. Allereerst hebben we de co-ouder, dit verblijfsarrangement wordt gekenmerkt door een gelijke taakverdeling tussen beide ouders. De kinderen verblijven evenveel bij de moeder als bij de vader. Daarnaast kennen we in Nederland ook het verblijfsarrangement waarbij het kind in het algemeen bij de moeder woont en de regeling met name het contact met de vader reguleert. Hierbij is er sprake van een residentiële ouder, waar het kind woont (doorgaans de moeder) en een niet-residentiële ouder (doorgaans de vader) (Geurts, 2017).

Onderzoek naar verblijfsarrangementen laat zien dat er sprake is van een sterke toename van populariteit van het co-ouderschap. Eind jaren negentig was het co-ouderschap nog een zeldzaamheid. In 2012 zien we echter dat ruim een kwart van de kinderen na de scheiding afwisselend bij moeder én vader woont (Geurts, 2017).

Co-ouders zijn, vergeleken met residentiële ouders de helft van de tijd als het ware 'kinderloos'. Doordat ze de zorgtaken delen met hun ex-partner, komt er tijd vrij die benut

kan worden door deel te nemen aan sociale participatie (Benjamin & Irving, 1989). Echter zitten er ook andere kanten aan het co-ouderschap die weer van negatieve invloed kunnen zijn op de sociale participatie van de ouders. Co-ouderschap vereist een sterke coördinatie tussen de ouders om het leven van hun kinderen zo goed als mogelijk samen te reguleren, wat tot menig conflicten kan leiden (Sullivan, 2008). Deze conflicten kunnen psychologisch, fysiek of emotioneel ongunstig zijn voor ouders en kunnen een grote stressor vormen (Nielsen, 2017). Hierdoor hebben ze wellicht minder energie over om te besteden aan sociale participatie.

Co-ouderschap vereist extra werk van beide ouders. Ze zullen met elkaar moeten werken aan een gedetailleerd plan om de kinderen consequent op te voeden en ze zullen de kinderen heen en weer moeten verplaatsen van de ene woning naar de andere (Han & Lee, 2020). Na een scheiding zien we meestal dat de normale routine volledig is verstoord, het is dan ook nodig om samen een routine te creëren die iedereen kan volgen en waarop iedereen kan rekenen (Huddleston et al., 1991). Er kunnen echter soms bijzondere omstandigheden optreden, waardoor een afwijking van de planning nodig is. Co-ouderschap vereist dan ook een hoge mate van aanpassingsvermogen en flexibiliteit van beide ouders, die in sommige gevallen ook tot conflicten kan leiden en een hoop stress kan veroorzaken (Han & Lee, 2020).

Onderzoek van Bakker & Karsten (2013) toont aan dat residentiële ouders in het dagelijks leven meer beperkingen ervaren bij het combineren van werk, zorg en vrije tijd dan co-ouders. Residentiële ouders lopen het risico overbelast te raken door tijd op te offeren voor sociale activiteiten om te voldoen aan de tijdseisen van opvoeding en huishouden, omdat ze geen partner hebben met wie ze verantwoordelijkheden kunnen delen, in vergelijking met co-ouders. Omdat de kinderen bijna altijd bij de residentiële ouder verblijven, moeten deze ouders hun verplichtingen in het zorgdomein continu combineren met hun sociale activiteiten.

Vergeleken met niet-residentiële ouders blijven co-ouders en residentiële ouders wel in hogere mate bij hun kinderen betrokken, wat hun mate van sociale participatie ook weer in de hand kan werken. Niet-residentiële ouders lopen immers veel kansen tot sociale participatie mis die hun kinderen voor hen zouden kunnen creëren (Ross, 1995).

Niet-residentiële ouders zijn vergeleken met zowel residentiële ouders als co-ouders vrijwel altijd 'kinderloos', waardoor ze weinig zorgtaken en verantwoordelijkheden hoeven te dragen (Botterman et al., 2014). Niet-residentiële ouders hebben dus veel persoonlijke vrije tijd die gespendeerd kan worden middels sociale participatie. Wanneer niet-residentiële ouders hun kinderen wél hebben zien we dat ze vaak leuke activiteiten ondernemen die ook als sociale participatie gelden (Moore, 2020). Dit zien we bijvoorbeeld terug bij het zogeheten

‘Disney Dad’ fenomeen. Omdat residentiële ouders hun kinderen natuurlijk minder vaak zien dan residentiële ouders of co-ouders, wordt hun tijd samen meestal niet gespendeerd aan verzorgings- en opvoedingstaken, maar aan leuke activiteiten zoals uitstapjes (Davies, 2019). De hypothese die hieruit kan worden afgeleid is:

H1: Niet-residentiële ouders hebben de hoogste mate van sociale participatie, gevolgd door co-ouders en daarna residentiële ouders.

Verblijfsarrangementen, sekse ouder en sociale participatie

In het verleden werden ouderlijke taken na een scheiding bijna volledig naar moeders verlegd (Botterman et al., 2013). Door de recente toename in co-ouderschap worden de ouderlijke taken na een scheiding nu gelijkverdeeld tussen vader en moeder (Bottermans et al., 2014). Moeders zouden kunnen profiteren van een co-ouderschap aangezien ze dan niet langer meer de volledige zorgtaken over hun kinderen dragen, vergeleken met residentiële moeders. Met deze gedeelde verantwoordelijkheid kunnen ze gemakkelijker sociale contacten leggen en onderhouden (Botterman, 2014). Co-ouderschap zorgt voor een afname van verzorgingstaken voor de moeder en geeft hen meer vrije tijd (Gunnøe & Braver, 2001). Ook onderzoek van Bauserman (2012) bevestigt dat een meer gelijkwaardige en verdeelde regeling zoals co-ouderschap bevrijdend werkt voor moeders als het gaat om hun participatie aan verschillende sociale activiteiten buitenshuis.

We zien bij residentiële moeders ook vaak een extra hoge druk om voldoende inkomen te verdienen. De meeste residentiële moeders verhoogden het aantal werkuren na de scheiding om het gezinsinkomen te genereren (Kotwal & Prabhakar, 2009). Deze moeders kunnen dan ook veel conflicten ervaren bij het combineren van hun zorgverplichtingen en eigen vrije tijd. Omdat residentiële moeders ook de enige verzorgende volwassenen zijn die in het huishouden aanwezig zijn, voelen zij zich verplicht om constant ‘oproepbaar’ te zijn voor hun kinderen (Bakker & Karsten, 2013). Door de dagelijkse combinatie van werk en zorg wordt de persoonlijke vrije tijd tot een minimum beperkt. Conform de cultuur van intensief moederschap geven residentiële moeders geen prioriteit aan hun identiteit als individuen met recht op persoonlijke vrije tijd en ontspanning (Henderson et al., 2016). De meeste residentiële moeders brengen hun vrije tijd terug tot de paar uur dat de kinderen bij hun vader blijven. In deze periode hebben ze tijd voor een sociaal leven (Bakker & Karsten, 2013).

In tegenstelling tot moeders zagen vaders hun rol in het leven van hun kinderen na de

scheiding flink toenemen de afgelopen decennia. Co-ouderschap geeft vaders meer ouderschapsverantwoordelijkheid en leidt tot meer vader-kind contact (Fehlberg et al., 2011). Als gevolg hiervan kan dit ertoe leiden dat de vrije tijd van de vader wordt beperkt.

Onderzoek van het CBS toont aan dat 70 procent van de kinderen van gescheiden ouders voornamelijk bij hun moeder wonen na echtscheiding (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2018). Hoewel er vaak van uit wordt gegaan dat de moeder de residentiële ouder is en de vader de niet-residentiële ouder, is een nuance hierbij noodzakelijk. Er is namelijk ook een minder voorkomende, maar nog steeds belangrijke groep 'role-reversal' gezinnen, waarin de vader de residentiële ouder wordt en de moeder de niet-residentiële. Hoewel dit geen grote groep betreft, is het aantal vrij substantieel en neemt het gestaag toe (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2018; Kielty, 2005). Ook in Nederland zien we een flinke toename in dit soort gezinnen waarbij de vader de residentiële rol op zich neemt. Tussen 2000 en 2016 was er sprake van bijna een verdubbeling: in 2000 kenden we nog maar 58.148 van dit soort gezinnen, in 2010 zagen we er ruim 80.000 en in 2016 telden we 103.469 residentiële vaders (Maas, 2017). Zoals genoemd bij de eerste hypothese wordt er verwacht dat niet-residentiële ouders de hoogste mate van sociale participatie hebben, gevolgd door co-ouders en daarna residentiële ouders. Deze aanname geldt ook voor deze minder voorkomende groep van residentiële vaders en niet-residentiële vaders. Echter zal in twee verschillende hypothesen onderzocht worden of er een verschil in effect is tussen vaders en moeders. De hypothesen luiden als volgt:

H2a: Niet-residentiële moeders hebben de hoogste mate van sociale participatie, gevolgd door co-ouderschap moeders en daarna de residentiële moeders.

H2b: Niet-residentiële vaders hebben de hoogste mate van sociale participatie, gevolgd door co-ouderschap vaders en daarna de residentiële vaders.

Verblijfsarrangementen, leeftijd kind en sociale participatie

Ouders hebben veel verantwoordelijkheden tegenover hun kinderen, van het financieel onderhouden van hun kinderen tot het zorgen voor veiligheid, supervisie en controle. Ouders hebben het druk met allerlei verzorgings- en opvoedtaken die kunnen clashen met hun eigen vrije tijd (Kagan, 1999). Echter hangt de tijd die ouders in verzorgings- en opvoedtaken wel af van de leeftijd van het kind. Onderzoek toont aan dat hoe ouder kinderen worden, hoe minder tijd ouders aan hen hoeven te spenderen om in hun behoeften te voorzien. Dit resulteert in variatie in de hoeveelheid tijd die ouders met hun kinderen doorbrengen, tijdens de kindertijd.

Over het algemeen neemt de tijd die ouders spenderen met hun kinderen af met de leeftijd van het kind (Åman-Back & Björkqvist, 2004).

Er zit natuurlijk een verschil tussen de tijd die ouders spenderen aan een net geboren baby, vergeleken met een tiener van 15 jaar. Bij een baby is de ouder volledig verantwoordelijk voor onder andere het voeden en verzorgen en is er een hogere graad van supervisie vereist. Een tiener kan zichzelf aankleden, zijn eigen lunch smeren om mee naar school te nemen en zichzelf douchen. Hierin zien we terug dat met de toename van de leeftijd van het kind, de verzorgingstaken voor de ouder afnemen (Åman-Back & Björkqvist, 2004). Dus hoe ouder het kind, hoe minder ouders aan hun kinderen (moeten) spenderen, wat mogelijkheden van vrije tijd voor hen creëert.

Zoals eerder besproken, hebben niet-residentiële ouders de meeste mogelijkheden tot sociale participatie, gevolgd door co-ouders en daarna residentiële ouders. Wanneer kinderen ouder worden, zal het effect van de leeftijd van het kind voor residentiële ouders dan ook het grootst zijn. Residentiële ouders zullen het meest het verschil merken in mogelijkheden tot sociale participatie wanneer hun kinderen ouder worden. Co-ouders hebben hier sowieso al meer ruimte voor, ook als de kinderen jonger zijn aangezien ze de helft van de tijd ‘kinderloos’ zijn. Hierdoor zal het effect van de leeftijd van de kinderen kleiner zijn voor co-ouders dan residentiële ouders. Niet-residentiële ouders hebben, ook als de kinderen erg jong zijn, al de meeste mogelijkheden tot sociale participatie omdat ze hun kinderen niet vaak zien. Wanneer deze kinderen ouder worden, zullen ze hier dan ook het minste effect van ervaren. De hypothese die hieruit kan worden afgeleid is:

H3: Het effect van verblijfsarrangementen op sociale participatie hangt af van de leeftijd van het kind en is het sterkste voor residentiële ouders, gevolgd door co-ouders en daarna niet-residentiële ouders.

METHODE

Databeschrijving

Voor het testen van de hypothesen wordt gebruik gemaakt van de eerste wave van de Nieuwe Families in Nederland survey, uitgevoerd in 2012/2013 (NFN; Poortman, Van der Lippe, & Boele-Woelki, 2014). Het belangrijkste doel van NFN was het verzamelen van longitudinale gegevens over de juridische regelingen van gescheiden ouders in Nederland, maar er zijn ook data verzameld over een controle groep bestaande uit samenwonende of getrouwde ouders. Er werden vijf samples geselecteerd uit vijf doelpopulaties voor de dataverzameling. In dit

onderzoek zal gebruik worden gemaakt van de verzamelde data over gescheiden/vroeger samenwonende ouders. Die laatste groep bevat ouders die niet getrouwd zijn, maar wel uit elkaar zijn gegaan en samen kinderen hebben, bepaald door wettelijk ouderschap. Daarnaast hadden beide groepen koppels ten tijde van de sampling (februari, 2012) ten minste één kind onder de 18 jaar en woonden beide ouders in Nederland. Belangrijk om op te merken is dat er verder verwezen zal worden naar deze gehele groep als “gescheiden ouders” omwille van de leesbaarheid.

Ouders werden gevraagd naar één specifiek kind dat ze hadden met hun ex-partner (focale kind). Het focale kind werd geselecteerd op basis van de leeftijd van de kinderen. Als tenminste één van de kinderen ten tijde van de enquête tien jaar of ouder was, werd hen gevraagd naar het jongste kind van tien jaar of ouder. Als alle kinderen jonger waren dan tien jaar, werd hen gevraagd naar het oudste kind. Dit betekent dat de leeftijd van het focale kind gecentreerd is rond de leeftijd van tien jaar.

De NFN-data zijn verzameld door de Universiteit Utrecht in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) door middel van een gestratificeerde steekproef. Voor aanvang van het verzamelen van de data zijn er vragenlijsten voorbereid en verschillende pretests uitgevoerd. Voor gescheiden en vroeger samenwonende ouders is één en dezelfde vragenlijst gebruikt, met slechts enkele specifieke vragen voor de twee subpopulaties, behandeld door routing. Beide ouders werden benaderd via een brief per post om deel te nemen aan een online survey. Tweemaal is er een uitnodiging verstuurd, bestaande uit een brief waarin de ouders opnieuw werden uitgenodigd om aan de survey deel te nemen, met vermelding van het webadres en de persoonlijke inlogcode. De laatste herinnering bevatte ook een schriftelijke versie van de survey, zodat men de keuze had om de vragenlijst online of op papier in te vullen. Ongeveer 20 procent van de respondenten maakten gebruik van de papier- en potloodmethode.

Het individuele responspercentage voor gescheiden ouders lag op 39 procent en op huishoudensniveau lag het responspercentage op 85 procent. In totaal hebben er 4.481 respondenten meegedaan aan de survey.

In de populatie van gescheiden ouders zien we een oververtegenwoordiging terug van ouderen en een ondervertegenwoordiging van jongeren en mensen met een uitkering. Er is geen sprake van oververtegenwoordiging van de gescheiden ouders (voormalig gehuwd) in vergelijking met de vroeger samenwonende ouders. Daarnaast zijn de sterkste afwijkingen tussen degenen die reageerden en de oorspronkelijke steekproef van mensen die benaderd waren geslacht, etniciteit en inkomen.

In dit onderzoek wordt de focus gelegd op de sociale participatie van gescheiden ouders. Hierom wordt er alleen gebruikt gemaakt van de dataset van de desbetreffende populatie. Er zijn selecties uitgevoerd om tot de correcte sample te komen waar de analyses op uitgevoerd kunnen worden. Allereerst zijn respondenten die niet tot de doelgroep van dit onderzoek behoren uitgesloten. Dit betreft homoseksuele stellen ($n = 14, 0,31\%$). Aangezien dit onderzoek zich focust op de verblijfsarrangementen residentieel, niet-residentieel en co-ouderschap, zijn ook de respondenten uitgesloten die niet tot een van deze drie behoren ($n = 86, 2\%$). Het aantal missende waarden waren laag op de overige variabelen ($0\% - 2,20\%$). Door middel van listwise deletion zijn deze missende waarden bij deze variabelen verwijderd. De oorspronkelijke N was 4481, na de selecties en het verwijderen van de missende waarden is de uiteindelijke $N = 4351$. Het uiteindelijke aantal respondenten dat in dit onderzoek wordt meegenomen zijn 2288 respondenten uit 2063 huishoudens.

Variabelen

Afhankelijke variabele

Sociale participatie - Sociale participatie van de ouder is gemeten aan de hand van de volgende vraag: “Hoe vaak heeft u het afgelopen jaar aan de volgende activiteiten deelgenomen?”. Hierbij wordt er een onderscheid gemaakt tussen verschillende activiteiten zoals het spelen van een teamsport, individuele sport, uitgaan, een evenement bezoeken, en culturele activiteiten. Antwoorden liggen tussen 1 = *(bijna) elke dag*, 4 = *enkele keren per maand* en 8 = *nooit*. Deze variabelen zijn gehercodeerd zodat een hogere score ook een hogere frequentie van participatie weergeeft, waarden liggen nu tussen 0 = *nooit*, 4 = *paar keer per maand* en 7 = *(bijna) elke dag*. De verschillende activiteiten zijn meegenomen in een nieuwe variabele waarbij de verschillende variabelen zijn opgeteld.

Onafhankelijke variabelen

Verblijfsarrangement kind - Het verblijfsarrangement van het kind is gemeten aan de hand van de volgende vraag: “Bij wie woont [naam kind] momenteel het grootste deel van de tijd?”. Antwoorden zijn 1 = *bij mij*, 2 = *bij mijn ex-partner*, 3 = *bij beide (ongeveer) gelijk*, 98 = *anders*. Omdat er in dit onderzoek gefocust wordt op residentiele, niet-residentiële en co-ouders wordt de vierde antwoordcategorie niet meegenomen. Er zijn drie dummy variabelen aangemaakt om de analyses uit te kunnen voeren. Residentieel (0 = *niet-residentieel/co-ouderschap*, 1 = *residentieel*), Niet-residentieel (0 = *residentieel/co-ouderschap*, 1 = *niet-residentieel*) en Co-ouderschap (0 = *residentieel/niet-residentieel*, 1 = *co-ouderschap*).

Leeftijd kind - Deze variabele betreft de leeftijd van het focale kind. De vraag aan de

hand waarvan dit is gemeten is niet terug te vinden in het codeboek, het onderzoeksteam heeft deze variabele geconstrueerd of toegevoegd. De antwoorden van deze variabele liggen tussen de 0 en 22 jaar.

Geslacht ouder – Geslacht van de ouder is gemeten aan de hand van de volgende vraag: “Wat is je geslacht?” Antwoorden zijn 1 = *man* en 2 = *vrouw*. Omwille de interpretatie is de variabele gehercodeerd tot een 0/1 variabele met waarden 0 = *man* en 1 = *vrouw*.

Controlevariabelen

Om te voorkomen dat de relatie tussen verblijfsarrangementen van het kind en de sociale participatie van de ouder spurieus is, zijn er controlevariabelen meegenomen in de analyse. Het betreft variabelen die mogelijk geassocieerd kunnen worden met selectie in een bepaald verblijfsarrangement. De focus zal niet op deze controle variabelen worden gelegd, maar ze zouden wel van invloed kunnen zijn op zowel de onafhankelijke als de afhankelijke variabele. Tevens zal er gecontroleerd worden voor sociaal-demografische kenmerken.

Relatietype - Relatietype dat de respondent met zijn/haar ex-partner heeft is de eerste variabele die mogelijk geassocieerd is met de selectie in een bepaald verblijfsarrangement. Dit is gemeten aan de hand van de volgende vraag: “*Was u getrouwd met uw ex-partner, had u een geregistreerd partnerschap of woonde u samen?*”. Waarden waren 1 = *getrouwd*, 2 = *geregistreerd partnerschap* en 3 = *samenwonend*. Omdat ze in de praktijk sterk overeenkomen is ervoor gekozen om de categorieën getrouwd en geregistreerd partnerschap samen te voegen. Er is een dummy variabele aangemaakt om de analyse uit te kunnen voeren met waarden 0 = *getrouwd/geregistreerd partnerschap* en 1 = *samenwonen*.

De sociaal-demografische kenmerken waarvoor gecontroleerd wordt zijn: het aantal kinderen, de leeftijd en het opleidingsniveau van de respondent.

Aantal kinderen – Het aantal kinderen van de respondent is gemeten aan de hand van de volgende vraag: “*Hoeveel kinderen heeft u gehad of geadopteerd met uw ex-partner?*” Het betreft een open vraag, waarbij de waarden van 1 kind tot en met 9 kinderen liggen.

Leeftijd ouder – Het betreft hier de leeftijd van de respondent op het moment van het invullen van de vragenlijst, gemeten in jaren. Een hogere score op deze variabele betekent ook een hogere leeftijd. Waarden liggen tussen de 21 jaar en 69 jaar.

Opleidingsniveau ouder – Het opleidingsniveau van de respondent is gemeten aan de hand van de volgende vraag: “*Wat is uw hoogst afgeronde opleiding?*”. De antwoordmogelijkheden waren 1 = *lagere school niet afgemaakt*, 2 = *lagere school*, 3 = *lbo*, *huishoudschool*, *lhno*, *vmbo basis/kader*, 4 = *mavo*, *ulo*, *mulo*, *vmbo gemengd/theoretisch*, 5 =

havo, mms, 6 = vwo, hbs, atheneum, gymnasium, 7 = mbo, kmbo, 8 = hbo, kandidaats, 9 = universiteit en 10 = postacademisch. Deze variabele is als is beschouwd als een continue variabele (Botterman et al, 2013; Botterman et al., 2014).

In Tabel 1 worden de beschrijvende statistieken van de afhankelijke, onafhankelijke en controlevariabelen weergegeven.

Tabel 1. *Beschrijvende statistieken van de variabelen (N = 4351)*

	M	SD	Range
<i>Afhankelijke variabelen</i>			
Sociale participatie ouder	2.12	.86	0-7
<i>Onafhankelijke variabelen</i>			
Verblijfsarrangement kind			
Bij respondent	.45	-	0-1
Bij ex-partner	.29	-	0-1
Co-ouderschap	.26	-	0-1
Leeftijd kind	10.24	4.04	0-22
Geslacht ouder	.58	-	0-1
<i>Controle variabelen</i>			
Relatietype met ex-partner (ref. gescheiden)	.25	-	0-1
Leeftijd ouder	42.27	6.98	21-69
Aantal kinderen	1.91	.801	1-9
Opleidingsniveau ouder	6.57	1.93	1-10

Bron: Nieuwe Families in Nederland, 2012-2013.

Noot: De standaard deviatie is niet vermeld voor dichotome variabelen. Voor de nominale variabelen geldt dat de gemiddelden gelijk zijn aan de proporties.

Analyse strategie

Om de verschillende hypothesen te toetsen, zal er gebruik worden gemaakt van meervoudige lineaire regressies. Er zullen middels deze meervoudige lineaire regressies 3 modellen geschat worden. Model 1 bevat verblijfsarrangementen en de controlevariabelen en toetst in hoeverre verblijfsarrangementen invloed hebben op de sociale participatie van ouders. In Model 2 wordt de interactie tussen het geslacht van de ouder en verblijfsarrangementen toegevoegd

aan het model. Hiermee wordt getoetst of er verschillen zijn in effecten van verblijfsarrangementen op de sociale participatie van de ouder tussen vaders en moeders. In Model 3 wordt de interactie tussen de leeftijd van het kind en verblijfsarrangementen in het model meegenomen. Hiermee wordt getoetst of de effecten van verblijfsarrangementen op de sociale participatie van de ouder afnemen naarmate de leeftijd van het kind toeneemt. Bij zowel Model 2 als Model 3 wordt er een Incremental F-test uitgevoerd om te toetsen of de interacties het oorspronkelijke model verbeteren.

RESULTATEN

Model 1 uit Tabel 2 laat zien dat het zijn van een niet-residentiële ouder een statistisch significant positief effect heeft op de sociale participatie ten opzichte van residentiële ouders. Ook het zijn van een co-ouder heeft een statistisch significant positief effect op de sociale participatie ten opzichte van residentiële ouders. Dit betekent dat niet-residentiële ouders en co-ouders een hogere mate van sociale participatie hebben ten opzichte van residentiële ouders. Een additionele analyse met co-ouderschap als referentiecategorie toont aan dat het zijn van een niet-residentiële ouder een statistisch significant negatief effect heeft op de sociale participatie ($b = -0.163$; $p < .001$). Ook het zijn van een residentiële ouder heeft een significant statistisch negatief effect op de sociale participatie ($b = -0.267$; $p < .001$). Dit suggereert dat zowel residentiële ouders als niet-residentiële ouders een lagere mate van sociale participatie hebben dan co-ouders.

De controle variabelen in Model 1 tonen aan dat het geslacht van de ouder een statistisch significant negatief effect heeft op de mate van sociale participatie ($b = -0.167$; $p < .001$). Aangezien vaders als referentiecategorie zijn gebruikt en er sprake is van een negatief effect, suggereert dit dat moeders een lagere mate van sociale participatie hebben dan vaders. De tweede controle variabele die een effect heeft op de sociale participatie van de ouder is het opleidingsniveau van de ouder. Deze variabele heeft een statistisch significant positief effect op de sociale participatie ($b = .116$; $p < .001$). Dit suggereert dat hoe hoger het opleidingsniveau van de ouder is, des te hoger de mate van de sociale participatie. De overige controle variabelen hebben geen effect op de mate van sociale participatie van de ouder.

In Model 2 is de interactie tussen het geslacht van de ouder en het verblijfsarrangement getoetst. De F-toets van Model 2 toont aan dat de verklaaringskracht van het model niet is verbeterd (R^2 change = .00, F-change = .37, $p = .691$). Dit suggereert dat het effect van de mate van sociale participatie niet afhangt van het geslacht van de ouder. Dit wordt verder bevestigd door een statistisch niet significante interactie tussen zowel niet-

residentiële ouders ($b = .007$; $p = .950$) als co-ouders ($b = -0.057$; $p = .475$) en sekse van de ouder.

In Model 3 is de interactie tussen de leeftijd van het kind en het verblijfsarrangement getoetst. De F-toets van dit model laat zien dat de verklaaringskracht van het model niet verbeterd is (R^2 change = .001, F-change = 2.417, $p = .089$). Dit suggereert dat het effect van de mate van sociale participatie niet afhangt van de leeftijd van het kind. Dit wordt verder bevestigd door een statistisch niet significante negatieve interactie tussen zowel niet-residentiële ouders ($b = -0.013$; $p = .075$) als co-ouders ($b = -0.014$; $p = .071$) en leeftijd van het kind.

Tabel 2. Lineaire regressie analyse voor variabelen die sociale participatie voorspellen ($N = 4351$)

<i>Model</i>	<i>1</i>		<i>2</i>		<i>3</i>	
	<i>B</i>	<i>S.E.</i>	<i>B</i>	<i>S.E.</i>	<i>B</i>	<i>S.E.</i>
Verblijfsarrangement (ref. residentieel)						
<i>Niet-residentieel</i>	.09*	.04	.12	.07	.23**	.09
<i>Co-ouderschap</i>	.27***	.03	.32***	.07	.42***	.09
Geslacht ouder (ref. man)	-.17***	.04	-.13*	.07	-.16***	.04
Leeftijd kind	.01	.00	.01	.00	.01*	.01
Relatietype met ex-partner (ref. gescheiden)	.04	.03	.04	.03	.05	.03
Leeftijd ouder	.00	.00	.00	.00	.00	.00
Opleidingsniveau ouder	.12***	.00	.12***	.01	.12***	.01
Aantal kinderen	-.02	.02	-.02	.02	-.02	.02
Niet-residentieel * geslacht ouder (ref. man)			-.00	.11		

Co-ouderschap *			-.07	.08		
geslacht ouder (ref. man)						
Niet-residentieel *					-.01	.01
leeftijd kind						
Co-ouderschap *					-.01	.01
leeftijd kind						
Constant	1.32	.10	1.28	.12	1.24	.11
R ²	.11		.11		.12	

Bron: Nieuwe Families in Nederland, 2012-2013.

Noot: Ref = referentiecategorie. *p<.05, **p<.01, ***p<.001 (tweezijdig).

CONCLUSIE & DISCUSSIE

In dit onderzoek is getracht antwoord te geven op de vraag wat de invloed van verblijfsarrangementen (residentieel, niet-residentieel en co-ouderschap) is op de sociale participatie van ouders en in hoeverre deze relatie wordt beïnvloed door de leeftijd van het kind en sekse van de ouder. Dit is gedaan middels multiple regressie analyses gegenereerd met data uit de eerste wave van de Nieuwe Families in Nederland Survey 2014 (NFN). Dit is relevant om te onderzoeken aangezien sociale participatie in hoge mate bevorderlijk is voor iemands kwaliteit van leven (Bergland, 2016; Lee et al., 2008; Lindström et al., 2001; Naud et al., 2019). Zeker gescheiden ouders kunnen baat hebben bij een hogere mate van sociale participatie om zo gedeeltelijk het verlies van hun partner te compenseren (Botterman et al., 2013; Kalmijn & Groenou, 2005). Verder is het interessant, aangezien bestaande studies zich voornamelijk hebben gericht op de gescheiden populatie als geheel, zonder onderscheid te maken tussen de verschillen binnen deze populatie veroorzaakt door verschillende verblijfsarrangementen (Botterman et al., 2013; Botterman et al., 2014). In dit onderzoek is ook het co-ouderschap meegenomen, een verblijfsarrangement dat sterk is toegenomen de afgelopen decennia maar sterk onderbelicht is gebleven in de bestaande literatuur. Het is daarom van belang om inzicht te krijgen in de mate van sociale participatie van de ouder in dit type verblijfsarrangement. Ook wordt er onderzocht hoe de leeftijd van het kind en de sekse van de ouder hier een modererende rol in spelen.

Er zijn drie hypothesen opgesteld om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden. Aan de hand van de resultaten kan allereerst geconcludeerd worden dat de eerste hypothese gedeeltelijk bevestigd wordt. Dit betreft de hypothese dat niet-residentiële ouders de hoogste

mate van sociale participatie hebben, gevolgd door co-ouders en daarna residentiële ouders. Het gedeelte van de hypothese dat door de resultaten wordt bevestigd is dat co-ouders een hogere mate van sociale participatie hebben dan residentiële ouders, in lijn met eerder onderzoek (Bakker & Karsten, 2013; Benjamin & Irving, 1989; Botterman et al., 2013). Residentiële ouders ervaren in het dagelijks leven meer beperkingen bij het combineren van werk, zorg en vrije tijd omdat ze de verzorgings- en opvoedingstaken over hun kinderen voor het grootste deel alleen dragen. Dit kan ertoe leiden dat ze minder vrije tijd hebben die gespendeerd kan worden aan sociale activiteiten. Co-ouders daarentegen kunnen deze taken en verantwoordelijkheden wel met hun ex-partner delen en zijn zelfs de helft van de tijd als het ware ‘kinderloos’. Hierdoor hebben ze meer vrije tijd die ze kunnen besteden aan sociale participatie. Het deel van de hypothese dat niet wordt bevestigd door de resultaten is dat niet-residentiële ouders een hogere mate van sociale participatie hebben dan co-ouders. Een alternatieve verklaring hiervoor is dat co-ouders, vergeleken met niet-residentiële ouders in hogere mate betrokken blijven bij het leven van hun kinderen. Hoewel co-ouders misschien minder persoonlijke vrije tijd hebben, nemen ze deel aan veel sociale activiteiten waarbij hun kinderen betrokken zijn, het nuttige kan met het aangename verenigd worden. Ouders kunnen bijvoorbeeld met een vriend(in) en zijn/haar kinderen af spreken om iets ‘kindvriendelijks’ te doen. Ze kunnen samen naar het zwembad, de speeltuin of gaan op bezoek bij bevriende ouders met kinderen. Kinderen zouden op deze manier een uitgebreider sociaal netwerk in de hand werken (Botterman et al., 2014). Aangezien niet-residentiële ouders lastiger toegang hebben tot de sociale netwerken van hun kinderen lopen ze veel kansen mis tot sociale participatie die hun kinderen voor hen zouden kunnen genereren (Ross, 1995).

Bevindingen lieten verder zien dat er geen ondersteuning is voor de tweede hypothese. De sekse van de ouder heeft geen effect op de relatie tussen het verblijfsarrangement van het kind en de mate van sociale participatie van de ouder. Een alternatieve verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat het ouderschap moderniseert. Er is veel veranderd voor vaders en moeders de afgelopen tientallen jaren (Parker & Wang, 2013). Vrouwen hebben grote vooruitgang geboekt op het gebied van onderwijs en werkgelegenheid. Met deze veranderingen is de extra druk ontstaan om werk en gezinsleven in balans te brengen, zowel voor moeders als vaders. Trends in tijdsbesteding laten duidelijk zien hoe de toegenomen deelname van vrouwen aan de beroepsbevolking de hoeveelheid tijd die moeders besteden aan betaald werk heeft beïnvloed (Holder, 2019; Webber, 2018). In 2011 besteedden moeders gemiddeld 21 uur per week aan betaald werk, tegen 8 uur in 1965. De tijd die moeders aan het huishouden besteden is daarentegen aanzienlijk gedaald sinds 1965 (van 32 uur per week naar

18 uur). Anderzijds besteden vaders nu meer tijd aan huishoudelijk werk en kinderopvang dan een halve eeuw geleden. De tijd die vaders besteden aan huishoudelijke taken is sinds 1965 meer dan verdubbeld (van gemiddeld ongeveer 4 uur per week tot ongeveer 10 uur). De hoeveelheid tijd die ze besteden aan betaald werk is daarentegen iets afgenomen in die periode. Vaders hebben moeders geenszins ingehaald wat betreft de tijd die ze besteden aan de zorg voor kinderen en het doen van huishoudelijke taken, maar er is enige genderconvergentie geweest in de manier waarop ze hun tijd tussen werk en thuis verdelen (Parker & Wang, 2013). Deze genderconvergentie kan ten gevolge hebben gehad dat het modererende effect van geslacht niet sterk genoeg was op de relatie tussen verblijfsarrangementen en de sociale participatie van de ouder, waardoor het niet naar voren kwam in de analyse.

Uit de resultaten blijkt verder dat er geen ondersteuning is voor de derde hypothese. De leeftijd van het kind heeft geen effect op de relatie tussen het verblijfsarrangement van het kind en de mate van sociale participatie van de ouder. De reden hiervoor is onduidelijk, maar kan te maken hebben met een limitatie van dit onderzoek. De leeftijd van het kind is gemeten door de ouders te vragen naar de leeftijd van het focale kind. Het focale kind werd geselecteerd op basis van de leeftijd van de kinderen. Als ten minste één van de kinderen ten tijde van het onderzoek tien jaar of ouder was, werd gevraagd naar het jongste kind van tien jaar of ouder. Als alle kinderen jonger waren dan tien jaar, werd gevraagd naar het oudste kind. Dit betekent dat de leeftijd van het focale kind gecentreerd is rond de leeftijd van tien jaar. Omdat de leeftijd van de meeste kinderen rond deze leeftijd lagen, en er sprake was van weinig spreiding, kan dit als gevolgen hebben gehad voor de analyse om de hypothese te toetsen. Mogelijk is er geen effect gevonden omdat de leeftijd te gecentreerd was, waardoor niet goed te onderzoeken was of het effect van verblijfsarrangementen op sociale participatie van de ouder werd beïnvloed door de leeftijd van het kind.

Ondanks de verkregen inzichten van dit onderzoek telt het, zoals hierboven ook al vermeld, ook enkele limitaties. De sample van dit onderzoek is gebaseerd op ouders die redelijk recent zijn gescheiden. Het kan zijn dat sommige vragen ouders gevoelig lagen ten tijde van de enquête. Dit kan van invloed zijn geweest op de antwoorden die ouders hebben gegeven op bepaalde vragen. Resultaten kunnen mogelijk niet van toepassing zijn op ouders die al langer gescheiden zijn. Er is gebruik gemaakt van cross-sectionele data, aangezien longitudinale data nog niet beschikbaar zijn. Verder is de groep van niet-residentiële moeders en residentiële vaders nog zeer klein in dit onderzoek. Deze groep kan misschien minder geneigd zijn om mee te doen aan enquêtes vanwege hun sociaal ongewenste status en

onderzoek toont ook aan dat hun welzijnsniveau lager is (Botterman et al., 2014; Buchanan et al., 1992). Dit kan leiden tot selectieve non-respons. Voor toekomstig onderzoek kan het interessant zijn om deze groeiende groep onder de loep te nemen, om zo nog beter inzicht te krijgen in de diverse groepen binnen de populatie van gescheiden ouders.

Toekomstig onderzoek zal op zoek moeten gaan naar andere variabelen die de sociale participatie van gescheiden ouders kunnen verklaren. Een extraverte persoonlijkheid blijkt uit ander onderzoek een zeer prominente determinant te zijn voor een hogere mate van sociale participatie na echtscheiding. Het blijkt dat extraverte ouders zowel een hogere mate van sociale participatie hebben als beter zijn in het onderhouden van hun sociale contacten met anderen (Botterman et al., 2013). Het is van belang voor toekomstig onderzoek om ook persoonlijkheidsvariabelen in het onderzoek mee te nemen om zo sociaal gedrag te kunnen verklaren. Ook een goede of slechte relatie tussen de gescheiden ouders kan een bepalende factor zijn. Ouders die nog veel ruzie hebben met hun ex-partner hebben mogelijk minder energie om deel te nemen aan sociale participatie en een sociaal leven te onderhouden aangezien ze minder positief in het leven staan (Botterman et al., 2013). Voor toekomstig onderzoek kan het dus interessant zijn om ook deze determinanten mee te nemen.

Dit onderzoek draagt bij aan het vormen van een beter beeld van de sociale participatie van ouders na echtscheiding met betrekking tot de verschillende verblijfsarrangementen aangezien eerder onderzoek geen onderscheid maakte binnen deze populatie. Verder heeft dit onderzoek laten zien dat verblijfsarrangementen relevant blijken te zijn voor de sociale participatie van ouders. Co-ouders hebben de hoogste mate van sociale participatie, gevolgd door niet-residentiële ouders en daarna residentiële ouders. De toename van het aantal co-ouderschappen is dus zeer relevant aangezien een hogere mate van sociale participatie positieve effecten met zich mee brengt voor ouders. Dit kan ten gevolge hebben dat co-ouders een betere kwaliteit van leven hebben dan ouders in andere verblijfsarrangementen. Andere bevindingen in dit onderzoek hebben niet aan kunnen tonen dat het effect van verblijfsarrangementen op de sociale participatie van ouders beïnvloed wordt door noch de leeftijd van het kind, noch de sekse van de ouder.

LITERATUURLIJST

- Albeck, S., & Kaydar, D. (2002). Divorced mothers: Their network of friends pre-and post-divorce. *Journal of Divorce & Remarriage*, 36(3-4), 111-138.
- Amato, P.R., & Gilbreth, J.G. (1999). Nonresident fathers' and children's well-being: A meta-analysis. *Journal of Marriage and Family*, 61(3), 557-573.

- Åman-Back, S., & Björkqvist, K. (2004). Parents' Assessments of How Much Time They Spend with Their Children at Different Ages. *Psychological Reports*, 94(3), 1025–1030. <https://doi.org/10.2466/pr0.94.3.1025-1030>
- Arendell, T. (1996). Co-Parenting: A Review of the Literature.
- Bakker, W., & Karsten, L. (2013). Balancing paid work, care and leisure in post-separation households: A comparison of single parents with co-parents. *Acta Sociologica*, 56(2), 173-187.
- Bauserman, R. (2012). A meta-analysis of parental satisfaction, adjustment, and conflict in joint custody and sole custody following divorce. *Journal of Divorce & Remarriage*, 53, 464–488.
- Benjamin, M., & Irving, H. H. (1989). A shared parenting: Critical review of the research literature. *Family Court Review*, 27(2), 21-35.
- Bergland, C. (2016, 24 november). *Face-to-Face Social Participation Nourishes Quality of Life*. Geraadpleegd van <https://www.psychologytoday.com/us/blog/the-athletes-way/201611/face-face-social-participation-nourishes-quality-life>
- Botterman, S., Sodermans, A. K., & Matthijs, K. (2013). Het sociaal leven van gescheiden ouders: wat is de rol van de verblijfsregeling?. I. *Pasteels, D. Mortelmans, P. Bracke, K. matthijs, J. Van Bavel & C. Van Peer (Eds.), Scheiden in Meervoud. Leuven: Acco.*
- Botterman, S., Sodermans, A. K., & Matthijs, K. (2014). The social life of divorced parents. Do custody arrangements make a difference in divorced parents' social participation and contacts? *Leisure Studies*, 34(4), 487–500. <https://doi.org/10.1080/02614367.2014.938768>
- Buchanan, C. M., Maccoby, E. E., & Dornbusch, S. M. (1992). Adolescents and their families after divorce: Three residential arrangements compared. *Journal of Research on Adolescence*, 2, 261–291
- Bremmer, D. (2020, 9 september). *Goed nieuws: De vechtscheiding sterft uit en co-ouderschap wordt de norm*. Geraadpleegd van <https://www.destentor.nl/binnenland/goed-nieuws-de-vechtscheiding-sterft-uit-en-co-ouderschap-wordt-de-norm~a4d96fd6/>
- Cassaday, T. (2020, 18 juli). *What Is Co Parenting? The Pros And Cons To Consider | Betterhelp*. Geraadpleegd van <https://www.betterhelp.com/advice/parenting/what-is-co-parenting-the-pros-and-cons-to-consider/>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2020, 14 oktober). *Hoeveel huwelijken eindigen in een echtscheiding?* Geraadpleegd van <https://www.cbs.nl/nl-nl/faq/specifiek/hoeveel->

huwelijken-eindigen-in-een-echtscheiding-

#:%7E:text=Ongeveer%20een%20derde%20van%20de,die%20in%20een%20scheiding%20eindigen.

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2018, 10 juni). *Ruim 400 duizend alleenstaande ouders.*

Geraadpleegd van [https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2003/24/ruim-400-duizend-alleenstaande-](https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2003/24/ruim-400-duizend-alleenstaande-ouders#:~:text=Bijna%2014%20procent%20van%20de,procent%20woont%20bij%20de%20vader.)

[ouders#:~:text=Bijna%2014%20procent%20van%20de,procent%20woont%20bij%20de%20vader.](https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2003/24/ruim-400-duizend-alleenstaande-ouders#:~:text=Bijna%2014%20procent%20van%20de,procent%20woont%20bij%20de%20vader.)

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2018, 1 mei). *3 op 10 vijftienjarigen wonen niet met*

beide ouders. Geraadpleegd van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/18/3-op-10-vijftienjarigen-wonen-niet-met-beide-ouders>

Coser, L & Coser, R. (1974). *Greedy Institutions: Patterns of undivided commitment.* New York: Free Press.

Davies, K. (2019, 28 mei). *Understanding the Disneyland Dad.* Geraadpleegd van

<https://dadsdivorce.com/articles/understanding-the-disneyland-dad/>

Degarmo, D.S., Patras, J., & Easp, S. (2008). Social support for divorced fathers' parenting: Testing a stress-buffering model. *Family relations*, 57(1), 35-48.

Fagan, P. F., & Rector, R. (2000). The effects of divorce on America. *World and I*, 15(10), 56-61.

Fehlberg, B., Smyth, B., Maclean, M., & Roberts, C. (2011). Legislating for shared time parenting after separation: A research review. *International Journal of Law, Policy and the Family*, 25, 318–337.

Geurts, T. (2017). Woonarrangementen van kinderen na scheiding, contactverlies met de uitwonende ouder en de effectiviteit van het ouderschapsplan. *Bevindingen uit recente promotieonderzoeken. Den Haag: WODC. Memorandum, 1.*

Gunnoe, M. L., & Braver, S. L. (2001). The effects of joint legal custody on mothers, fathers, and children, controlling for factors that predispose a sole maternal versus joint legal award. *Law & Human Behavior*, 25, 25–43.

Han, J. W., & Lee, H. (2020). Actor and partner effects of parenting stress and co-parenting on marital conflict among parents of children with atopic dermatitis. *BMC pediatrics*, 20, 1-10.

Henderson, A., Harmon, S., & Newman, H. (2016). The price mothers pay, even when they are not buying it: Mental health consequences of idealized motherhood. *Sex Roles*, 74(11-12), 512-526.

- Holder, S. (2019, 22 november). *The Toll of Parenting on the American Woman's Workweek*. Geraadpleegd van <https://www.bloomberg.com/tosv2.html?vid=&uuid=77c1e9a0-bfa8-11eb-b6c1-5f4f701b9348&url=L25ld3MvYXJ0aWNsZXMvMjAxOS0xMS0yMi93b3JraW5nLW1vbXMtYXJILXdvcmtpbmctbW9yZQ==>
- Huddleston, R. J., & Hawkings, L. D. (1991). The effect of divorce on daily routine. *Family Court Review*, 29(2), 150-159.
- Kagan, J. (1999). The role of parents in children's psychological development. *Pediatrics*, 104(Supplement 1), 164-167.
- Kalmijn, M., & van Groenou, M. B. (2005). Differential effects of divorce on social integration. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22(4), 455-476.
- Kalmijn, M. (2012). Longitudinal analyses of the effects of age, marriage, and parenthood on social contacts and support. *Advances in Life Course Research*, 17, 177–190.
- Kielty, S. (2005). Mothers are non-resident parents too: A consideration of mother's perspectives on non-residential parenthood. *Journal of Social Welfare and Family Law*, 27(1), 1-16.
- Kopf, D., & Anderson, J. (2019, 10 november). How parents spend time with kids as they grow up, in charts. Geraadpleegd van <https://qz.com/1737182/how-parents-spend-time-with-kids-as-they-grow-up-in-charts/>
- Kotwal, N., & Prabhakar, B. (2009). Problems faced by single mothers. *Journal of Social Sciences*, 21(3), 197-204.
- Lee, H. Y., Jang, S. N., Lee, S., Cho, S. I., & Park, E. O. (2008). The relationship between social participation and self-rated health by sex and age: A cross-sectional survey. *International journal of nursing studies*, 45(7), 1042-1054.
- Lindström, M., Hanson, B. S., & Östergren, P. O. (2001). Socioeconomic differences in leisure-time physical activity: the role of social participation and social capital in shaping health related behaviour. *Social science & medicine*, 52(3), 441-451.
- Piškur, B., Daniëls, R., Jongmans, M. J., Ketelaar, M., Smeets, R. J., Norton, M., & Beurskens, A. J. (2014). Participation and social participation: are they distinct concepts?. *Clinical Rehabilitation*, 28(3), 211-220.
- Maas, E. (2017, 30 maart). *Steeds meer alleenstaande vaders: "Ik ben geen held, ik zorg gewoon voor mijn dochter"*. Geraadpleegd van <https://www.rtlnieuws.nl/node/142061#:~:text=Daarvan%20ging%20het%20in%20Oruim,telden%20we%20dus%20103.469%20mannen.>

- Ministerie van Algemene Zaken. (2020, 6 november). *Heb ik recht op omgang met mijn kind na een scheiding?* Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/scheiden/vraag-en-antwoord/omgang-met-kind-na-een-scheiding#:~:text=Na%20een%20scheiding%20hebben%20beide,en%20de%20andere%20ouder%20bevorderen.>
- Milardo, R. M. (1987). Changes in social networks of women and men following divorce: A review. *Journal of Family Issues*, 8, 78–96.
- Moore, S. (2020, 18 juli). *Don't Be a Disney Dad*. Geraadpleegd van <https://fathers.com/featured-resource-center-page/dont-be-a-disney-dad-guest-blog/#:~:text=A%20%E2%80%9CDisney%20Parent%E2%80%9D%20actually%20has,typically%20the%20non%2Dcustodial%20parent%2C>
- Naud, D., Généreux, M., Bruneau, J. F., Alauzet, A., & Levasseur, M. (2019). Social participation in older women and men: differences in community activities and barriers according to region and population size in Canada. *BMC Public Health*, 19(1), 1-14.
- Nielsen, L. (2017). Re-examining the research on parental conflict, coparenting, and custody arrangements. *Psychology, Public Policy, and Law*, 23(2), 211.
- Parker, K., & Wang, W. (2013). Modern parenthood. *Pew Research Center's Social & Demographic Trends Project*, 14.
- Poortman, A., Van der Lippe, T. & Boele-Woelki, K. (2014). Codebook of the survey New Families in the Netherlands (NFN). First wave. Utrecht: Utrecht University.
- Ross, C. E. (1995). Reconceptualizing marital status as a continuum of social attachment. *Journal of Marriage and Family*, 57(1), 129 – 140.
- Sodermans, A. K., Botterman, S., Havermans, N., & Matthijs, K. (2015). Involved fathers, liberated mothers? Joint physical custody and the subjective well-being of divorced parents. *Social Indicators Research*, 122(1), 257-277.
- Sullivan, M. J. (2008). Coparenting and the parenting coordination process. *Journal of Child Custody*, 5(1-2), 4-24.
- Webber, A. (2018, 1 mei). *Working mothers increase by almost 50% over 40 years*. Geraadpleegd van <https://www.personneltoday.com/hr/working-mothers-increase-over-40-years/#:~:text=The%20proportion%20of%20working%2Dage,50%25%20of%20>